

Prof. dr hab. n. med. Irena Krupka-Matuszczyk
Śląska Wyższa Szkoła Medyczna w Katowicach

Katowice, 26. 07. 2021r

UNIWERSYTET MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU

30. 07. 2021

Dziekanat Wydziału Nauk o Zdrowiu

L.dz.

Recenzja

rozprawy na stopień doktora nauk medycznych mgr Katarzyny Jaracz pt:
Temperament afektywny i kreatywność wśród muzyków różnej specjalności

Przedstawiona mi do oceny praca została wykonana pod kierunkiem naukowym
Pana dr hab. n. med. Macieja Bielińskiego profesora UMK na Wydziale Nauk
o Zdrowiu Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu Collegium Medicum im.
Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy.

Recenzowana rozprawa ma układ typowy dla pracy doktorskiej i posiada wszystkie
wymagane elementy strukturalne. Została napisana bardzo starannie pod względem
edytorskim, bez błędów i dobrą polszczyzną. Pracę przeczytałam z zaciekawieniem
i przyjemnością.

Liczy 82 strony i obejmuje 10 rozdziałów wraz ze streszczeniem w j. polskim
i angielskim, piśmiennictwem oraz załącznikami: spisem tabel (23) i rycin (1), zgodą
Komisji Bioetycznej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu Collegium Medicum
im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy z dnia 26.02.2019r oraz aneksem, w którym
umieszczone zostały wykorzystywane w pracy kwestionariusz i testy badawcze.
Piśmiennictwo obejmuje 166 pozycji, w tym 13 publikacji polskich.
Mała liczba polskich badań świadczy o zainteresowaniu Badaczki tym problemem
i chęcią wpisania się w nurt badań cech temperamentu u artystów zwłaszcza, że
dotychczas nie przeprowadzono proponowanych przez Doktorantkę badań cech
temperamentu afektywnego związanego z kreatywnością w ramach jednej dyscypliny
artystycznej. Większość cytowanych prac została opublikowana w okresie ostatnich
lat, co podkreśla aktualność ocenianego badania. Bibliografia przedmiotu jest
dobrze dobrana i zacytowana w tekście pracy.

Podjęty przez Doktorantkę temat jest bardzo ważny i aktualny ze względu na zmieniające się społeczne, psychologiczne, ekonomiczne warunki studiowania i następnie pracy osób z wykształceniem artystycznym - muzycznym. Jak sama Doktorantka pisze, cytuję "Badania i jej tematyka stanowią próbę ukazania cech zaburzeń ze spektrum choroby afektywnej dwubiegunowej w pozytywnym kontekście wiążąc je z kreatywnością i potencjałem twórczym".

Rozdział drugi i trzeci świetnie przedstawia genezę koncepcji i funkcjonowanie temperamentów afektywnych oraz definicje, modele i uwarunkowania kreatywności - rozdziały mają charakter dydaktyczny dla czytającej.

Cele pracy zawiera rozdział czwarty i głównym celem badawczym jest:

1. Ocena, jakie jest nasilenie cech temperamentu afektywnego oraz poziom kreatywności u przedstawicieli różnych zawodów muzycznych, czy istnieją oraz czy istnieją wzajemne zależności pomiędzy zmiennymi w badanych grupach instrumentalistów, wokalistów i kompozytorów.

Ponadto Doktorantka wysunęła hipotezy badawcze w liczbie 4 dla lepszej analizy badania oraz 5 następujących celów szczegółowych:

2. Ocena temperamentu afektywnego w grupach instrumentalistów, wokalistów i kompozytorów.
3. Ocena kreatywności w grupach instrumentalistów, wokalistów i kompozytorów.
4. Ocena związków pomiędzy temperamentem afektywnym a kreatywnością w grupach instrumentalistów, wokalistów i kompozytorów.
5. Ocena deklarowanego występowania zaburzeń psychicznych oraz używania substancji psychoaktywnych w grupach instrumentalistów, wokalistów i kompozytorów.
6. Ocena związków pomiędzy temperamentem, kreatywnością deklarowanym występowaniem zaburzeń psychicznych i używaniem substancji psychoaktywnych.

Rozdział piąty stanowi opis grupy muzyków i metody przeprowadzonych analiz. Badaniu podlegało 96 osób, posiadających wykształcenie muzyczne i aktywnie wykonujących zawód muzyka oraz studentów kierunków muzycznych kompozycji, instrumentalistyki oraz wokalistyki. Doktorantka w grupie badanej wyodrębniła 3 podgrupy: 31 kompozytorów, 32 instrumentalistów i 33 wokalistów.

Dane do opracowania wyników i wniosków uzyskała mgr K. Jaracz na podstawie następującego zestawu kwestionariuszy: 1. do oceny temperamentu afektywnego, 2., 3. i 4. do oceny kreatywności:

1. Temperament Evaluation of Memphis, Pisa, Paris i San Diego-
Autoquestionnaire TEMPS-A
2. Berlińska Skala Inteligencji
3. Skala Preferencji Estetycznej Barron-Welsh
4. Kwestionariusz Twórczego Zachowania.

Kwestionariusze zostały rzetelnie opisane w metodologii badania. Wszystkie skale mają satysfakcjonującą rzetelność zastosowanych zadań ze współczynnikiem alfa Cronbacha, co najmniej 0,65. Wyboru zadań dokonała mgr Jaracz na podstawie wcześniejszych publikacji, w których oceniano wykorzystywane badane parametry w populacjach klinicznych oraz z udziałem osób zdrowych.

Każda osoba, która wzięła udział w badaniu wyraziła na to zgodę.

W ocenie statystycznej wyników Badaczka użyła programu STATISTICA 13, normalność rozkładu zmiennych oceniała za pomocą testu Kołmogorowa-Smirnowa, jednorodność wariancji za pomocą testu Levene'a, a w przypadku porównań pomiędzy trzema grupami zastosowała jednoczynnikową analizę wariancji ANOVA. Została wykorzystana również analiza kowariancji (ANCOVA), a do oceny korelacji między zmiennymi test r-Pearsona.

Analiza wyników

Wykorzystane analizy i prezentacje graficzne są przejrzyste, właściwe i w pełni adekwatne do trudnego przedmiotu badań.

Otrzymane wyniki Badaczka przedstawiła w 22 tabelach i 1 rycinie w treści pracy. Opis wyników jest kompletny, precyzyjny i przejrzysty. Dla wykazania słuszności celu głównego, hipotez i celów szczegółowych Doktorantka skonfrontowała wyniki z dostępnym anglojęzycznym i nielicznym polskim piśmiennictwem w obszernej i dającej dowody znakomitej znajomości problemu dyskusji (12 stron). Wyjaśniła zastosowane zmienne niezależne i zależne w interpretacji uzyskanych danych z podziałem w dyskusji na podrozdziały, takie jak: temperament afektywny i kreatywność w całej grupie i trzech analizowanych podgrupach kompozytorów, instrumentalistów i wokalistów, profil temperamentów a elementy kreatywności, kreatywność oraz temperament afektywny a zmienne socjodemograficzne.

W ocenianej pracy cenne jest ujęcie wyników we wnioskach, które są zwieńczeniem badań i analiz oraz stały się odpowiedzią na postawione cel główny i badawcze cele szczegółowe. Badaczka sformułowała 5 następujących wniosków:

1. Muzycy stanowią grupę jednorodną pod względem cech temperamentu afektywnego. Wokaliści przejawiają wyższe nasilenie temperamentu lękowego, co jest związane z większą potrzebą nawiązywania relacji społecznych zaspakajaną przez ten zawód.
2. Wokaliści przejawiają wyższe nasilenie kreatywności werbalnej w porównaniu do pozostałych badanych grup, natomiast kompozytorzy - kreatywności arytmetycznej. Wokaliści przejawiają też wyższy poziom konformizmu. Wyniki te znajdują uzasadnienie w kompetencjach potrzebnych do wykonywania obu zawodów. Kobiety, przejawiają niższy poziom subiektywnie ocenianej kreatywności, co jednak nie znajduje odzwierciedlenia w różnicach wykonania testów badających kreatywność.
3. Temperamenty hipertymiczny, cyklotymiczny i drażliwy związane są z wyższą kreatywnością, co potwierdzają doniesienia literatury przedmiotu i wskazuje na adaptacyjne walory temperamentów afektywnych.
4. Temperament drażliwy jest bardziej nasilony u muzyków, którzy palą nikotynę i marihuanę.

5. Temperament cyklotymiczny jest bardziej nasilony u muzyków, w rodzinach których występują choroby psychiczne. Wskazuje to na zagrożenia zdrowia psychicznego związane z cechami sprzyjającymi twórczości.

Przystępując do oceny pracy pragnę na wstępie podkreślić, że stanowi znakomite źródło informacji dla terapeutów wspomagających czy wspierających grono osób z wykształceniem muzycznym.

Obszerny wstęp z przeglądem literatury ma charakter dydaktyczny dla osób szkolących się w psychologii i psychoterapii, jak również pedagogów szkół/studiów muzycznych.

Oceniając cele pracy, dobór materiału i zastosowane metody należy je uznać za właściwe, pozwalają analizować ważny problem badawczy. Jego zrealizowanie należało do przedsięwzięć pracochłonnych i czasochłonnych, wymagających ogromnej cierpliwości i wytrwałości, dobrego przygotowania, znajomości badanej problematyki powiązania wzajemnie na siebie oddziałujących czynników i współpracy z artystami. Zastosowana bateria testów (TEMPS, BIS-4, BWAS) i kwestionariusza Zachowań Twórczych KANH okazały się rzetelne, przydatne i wartościowe dla uzyskania wyników i ważnych końcowych wniosków.

Pragnę podkreślić świetną i staranną analizę statystyczną oraz szatę graficzną wyników. Istotnym dla pracy i czytającej są rozdziały 5, 6 i 7 zawierające wyniki, ich omówienie i wnioski.

Dla mnie psychiatry nowością w pracy doktorskiej był postawiony problem badawczy określony w założeniach i metodologii badania, jak również ostrożnie, ale precyzyjnie analizowane wyniki oraz postawione wnioski z przeprowadzonego badania, choć w nielicznych podgrupach badanych artystów. Interesującym wnioskiem wypływającym z badania jest stwierdzenie, że kreatywność stanowi czynnik ochronny umożliwiający utrzymanie zdrowia, co odpowiada za czynnik ochronny u osób z podatnością do wystąpienia objawów psychopatologicznych, o czym świadczy również to, iż wszystkie osoby miały wyższe wykształcenie i funkcjonowały społecznie pozytywnie. Kolejnym ważnym dla mnie stwierdzeniem jest fakt, że osoby z temperamentem hipertymicznym przejawiają dużą dynamikę działania, wykazują dużą tolerancję

stresu i mają zaufanie do swoich działań i pomysłów czyli mogą być bardziej kreatywne.

Mogę pogratulować Doktorantce wyboru aktualnego, ale trudnego tematu pracy doktorskiej, a Panu Profesorowi M. Bielińskiemu obiecującej Badaczki.

Przeprowadzona dyskusja udowodniła celowość tego rodzaju badań, potwierdziła przydatność wykorzystanej metodologii w pracy, co powoduje, że praca stanowi wartościową pozycję naukową dla psychologów, psychoterapeutów i pedagogów studiów muzycznych.

W podsumowaniu stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska mgr Katarzyny Jaracz pt: „Temperament afektywny i kreatywność wśród muzyków różnej specjalności” spełnia warunki określone w art. 13 Ustawy z dnia 14 marca 2003r o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz.595 z późn. zm.), to jest stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, dowodzi ogólnej wiedzy teoretycznej Doktorantki w dyscyplinie oraz że Doktorantka posiada umiejętności samodzielnego prowadzenia badań naukowych.

Stawiam wniosek o dopuszczenie Pani mgr Katarzyny Jaracz do dalszych faz przewodu doktorskiego.

Prof. Irena Krupka-Matuszczyk

Katowice, 26. 07.2021

Prof. dr hab. n. med.
Irena Krupka-Matuszczyk